

перед Українським народом: десять років на варті правопорядку // Міліція України. – 2002. – № 2. – С. 2 – 24. 4. Збірник нормативно-правових актів з питань забезпечення діяльності кримінально-виконавчої системи // За заг.ред. Львовичкіна В.А. – К.: МП “Леся”. – 2002. – Т.2. – 568с. 5. *Маляренко В.* Справедливе покарання у контексті нового Кримінального кодексу // Юрид. вісн. України. – 2002. – 21-27 вер. – С. 6, 7. 6. *Михлин А.С., Яковлева Л.В.* О некоторых итогах специальной переписи осужденных 1999 г. // Государство и право. – 2002. – № 3. – С.39 – 47. 7. Распространение ВИЧ в тюрьмах // Аспект. -2003. – № 1(9). – С.24-26. 8. Уголовно-исполнительное право: Учебник / Под ред. *Шмарова И.В.* – М.: Изд-во БЕК, 1996. – 418с. 9. Характеристика осужденных к лишению свободы. – М.: Изд-во ВНИИ МВД СССР, 1978. – 168с. 10. *Шмаров И.В.* Об исполнении наказания // Соц. законность. – 1989. – №3. – С.19-25.; *Ширвиндт Е.Г., Утевский Б.С.* Советское исправительно-трудовое право. – М.: Госюриздат, 1957. – 244 с.; *Михлин А.С., Стручков Н.А., Шмаров И.В.* Теоретические проблемы правового регулирования исполнения наказаний // Сов. государство и право. – 1988. – №4. – С.67-75.; *Познышев С.В.* Основы пенитенциарной науки. – М.: Госиздат, 1924. – 343 с.; Советское исправительно-трудовое право: Учебник / Под ред. *Н.А.Стручкова, Ю.М.Ткачевского.* – М.: Юрид. лит., 1983. – 352 с.

Надійшла до редакції 02.09.2003 р.

УДК 343.1

*М. А. Погорецький, канд. юрид. наук, доцент
Національна юридична академія України
імені Ярослава Мудрого, м. Харків*

РОЗШУК У 30-ті – 50-ті РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ І ЙОГО МІСЦЕ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

На розвиток розшукової діяльності в 30-50-ті роки ХХ ст. суттєво вплинула репресивна політика ВКП(б) та її керівництва, в якій правоохоронним і судовим органам відводилася роль її виконавця. Дослідження сутності розшукової діяльності в зазначений період і визначення її місця в кримінальному процесі мають велике значення для сучасного розуміння цього питання, оскільки дають можливість більш повно досягнути його. Особливо це важливо напередодні прийняття нового КПК України і внесення відповідних змін і доповнень до Закону України від 18 лютого 1992 р. “Про оперативно-розшукову діяльність” [21], а також до інших законодавчих і відомчих нормативно-правових актів, які її регулюють, для критичного осмислення тих пропозицій до них, що показали свою неспроможність саме в цей критичний період історії і вже були гідно оцінені науковцями і практика-ми.

Деяким аспектам становлення, сутності й місця розшуку в кримінальному процесі в 30-50-ті роки ХХ ст. присвячено праці С.О. Голунського, В.І. Громова, Д.С. Карева, М.С. Строговича, М.О. Чельцова, М.Є. Шумила [Див.: 8; 10; 16; 28; 33; 34; 35] та ін. Од-

нак окремого наукового дослідження, спеціально присвяченого сутності розшуку та його місцю в кримінальному процесі в досліджуваній період, ані у вітчизняній, ані в зарубіжній юридичній літературі немає.

Виходячи з важливості дослідження цього питання для сучасної теорії оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД), кримінального процесу та криміналістики, з урахуванням обсягу даної роботи автор ставить за мету дослідити найважливіші аспекти розвитку розшукової діяльності, її сутності й місця в кримінальному процесі в 30-50-ті роки ХХ ст.

Слід зазначити, що суттєвий вплив на розвиток розшукової діяльності та використання її результатів мали нові КПК союзних республік, у тому числі й КПК УРСР, затверджений постановою ВУЦВК від 20 липня 1927 р., який набрав чинності 15 вересня 1927 р. [29; 1927. – № 36-38. – Ст. 167, 168]. У ньому була втілена тенденція спрощення процесуальної форми, зокрема, на слідчого покладалася функція нагляду за проведенням слідства органами дізнання (ст. 104 КПК УРСР). Дізнання в цей період розглядалося як початковий, первинний етап попереднього розслідування, який мав обмежуватися слідчими діями термінового характеру з метою забезпечення успішного проведення подальшого розслідування (огляд місця події, затримання підозрюваного, первинний допит потерпілих, свідків) [7, с. 52; 10, с. 22]. Подібно до попереднього КПК 1922 р., КПК 1927 р. не містив жодної норми, яка б вказувала на розшукові заходи й можливість використання їх у кримінальному процесі.

Разом із цим у п. 4 ст. 88 КПК УРСР зазначалося, що приводом до порушення кримінальної справи є безпосередній розсуд органу дізнання. Серед органів дізнання в п. 1 ст. 94 називалися органи міліції і кримінального розшуку, а в п. 2 цієї ж статті – органи ДПУ, які відомчими нормативними актами були наділені розшуковими функціями. У ч. 2 ст. 97 КПК УРСР вказувалося, що “орган дізнання вживає заходів до припинення ухилення від слідства осіб, на яких падає підозра у вчиненні злочину, та заходів, що перешкоджають знищенню або приховуванню слідів злочину; виїмки, обшуки, огляди освідування при цьому можуть бути проведені у тих випадках, коли є достатні підстави вважати, що сліди злочину і речові докази можуть бути знищені або приховані”. Стаття 58 КПК УРСР визначала вичерпний перелік доказів, серед яких результати ОРД не вказувалися. Отже, хоча в КПК прямо й не передбачалося використання результатів ОРД в кримінальному судочинстві, однак з урахуванням того, що на окремі органи дізнання покладалася функції ОРД, саме її результати

відігравали вирішальну роль у формуванні внутрішнього переконання особи, яка приймала рішення про порушення кримінальної справи чи проведення зазначених слідчих дій.

Тенденції до спрощення кримінального процесу призвели до того, що, наприклад, в РСФСР в 1927-1928 рр. були розроблені проекти КПК РРФСР, в яких процесуальна форма зводилася до мінімуму. Хоча ці проекти й не були прийняті в законодавчому порядку, постановою Наркомюста від 16 травня 1929 р. судово-прокурорським органам приписувалося ще до затвердження проекту КПК РРФСР 1928 р. керуватися деякими його положеннями [28; 1924. – № 38. – Ст.142]. Постановою ЦВК і РНК СРСР від 30 січня 1929 р. [24; 1929. – № 3. – Ст. 106] слідчий апарат передано у повне організаційне підпорядкування прокуратурі. На виконання цієї постанови відповідно до ст.175 Положення про судоустрій УРСР від 11 вересня 1929 р. [29; 1929. – № 26. – Ст. 203] всі слідчі як в адміністративному, так і в оперативному відношенні були підпорядковані органам прокуратури республіки. Це відображено і в Положенні про судоустрій УРСР у редакції 1931 р. (ст. 169) [29; 1931. – № 35. – Ст. 281]. Прокуратура в цей час знаходилася в структурі Наркомюста. Рішення прокурорів про призначення і звільнення народних слідчих затверджувалися губвиконкомом.

17 грудня 1933 р. ЦВК СРСР затвердив Положення про Прокуратуру СРСР, яка стала самостійним державним органом. У її штаті передбачалися посади слідчих із найважливіших справ. У той же час органи прокуратури нижчого рівня, в яких перебували слідчі, продовжували знаходитися в системі Наркомюста. Передача слідчого апарату у відання прокуратури зіграла свою позитивну роль у підвищенні якості досудового слідства, однак слідство, як і раніше, не відповідало вимогам, що до нього ставилися [21, с. 28]. Однією з причин, які негативно впливали на якість досудового слідства, був статус слідчих, що його вони мали на той час. Так, в одному із інструктивних листів Прокуратури СРСР від 25 квітня 1930 р. (циркуляр № 52) вказувалося, що "слідчий перетворився на якусь безвідповідальну особу, яка лише технічно оформлює розпорядження прокурора" [25, с. 14].

5 липня 1929 р. Наркомюстом було видано циркуляр № 93 "Про спрощення кримінального процесу". У ньому під приводом більш оперативного розслідування й посилення боротьби зі злочинністю скасовувалося встановлене кримінально-процесуальним законодавством обов'язкове винесення постанови про порушення кримінальної справи. Цей процесуальний документ пропонувалося замінити на резолюцію міліціонера, слідчого або прокурора за скаргою, що надійшла. Нерозуміння значення процесуальної форми у вирішенні завдань забезпе-

чення законних прав та інтересів учасників кримінального процесу, забезпечення об'єктивності розслідування призвело до зниження якості розслідування, що не могло залишитися непоміченим. Постановою ВЦВК і РНК РРФСР від 20 жовтня 1929 р. повноваження органів дізнання практично зрівнювалися з повноваженнями слідчого, органи дізнання набули можливості самостійно припиняти кримінальні справи, а також з "дозволу прокурора слідчий міг передати розслідування будь-якої справи про злочини іншим органам розслідування" [28; 1929. – №78. – Ст.756]. Зазначена постанова практично стерла межу між дізнанням і слідством, між розшуком і юстицією на стадії попереднього розслідування. Розшуковою діяльністю в цей час, як указував С.О. Голунський, займалися не тільки міліція, органи кримінального розшуку й державної безпеки як органи дізнання, а й слідчі [8, с. 17.] Розширення кола справ, які були віднесені до підслідності органів дізнання за рахунок скорочення підслідності слідчих, призвело до того, що більшість кримінальних справ розслідувалася не слідчим апаратом прокуратури, а міліцією як органом дізнання й органи державної безпеки за підслідністю. Тому на Всесоюзній нараді Прокуратури СРСР у липні 1936 р. вказувалося на недопустимість того, що тільки 18-20% кримінальних справ розслідувалися слідчими прокуратури, а 80-82 % – іншими органами [26].

В.І. Громов, характеризуючи дізнання того часу, до якого входили розшук і слідство, писав: "Наш КПК, хоча й залишив формальне розмежування процесу розслідування на ці два види (дізнання і слідство), однак установив, що принципової різниці між актами дізнання й актами попереднього слідства бути не повинно і що ті й інші акти повинні мати однакову доказову силу в процесі" [11, с. 54].

Саме змішування функцій дізнання і слідства, стирання між ними всяких меж сприяло, на наш погляд, виникненню й поширенню тенденції спрощення кримінального процесу, ставлення до процесуальних гарантій як до непотрібних, таких, що обтяжують процес формальностями.

У квітні 1934 р. відбулася перша Всесоюзна нарада судово-прокурорських працівників, на якій було засуджено процесуальне спрощенство. Указувалося на необхідність дотримання процесуальних норм і на те, що порушення кримінальних справ може мати місце лише за наявності приводу й підстав, зазначених у законі, і з обов'язковим винесенням постанови. Визнавалося також, що органи дізнання не в змозі забезпечувати якість розслідування злочинів, де є складності в доказуванні. Особливо низька якість відзначалася у справах, пов'язаних з розкраданнями. Було визнано необхідним зосередити

розслідування цієї категорії справ у руках слідчих, обмеживши повноваження міліції як органу дізнання в цих справах лише проведенням невідкладних слідчих дій, як це, власне, й передбачалося законодавством. Однак відсутність чіткого розуміння розходжень між дізнанням і слідством у кінцевому підсумку виявлялася в наділенні органів дізнання обов'язком розслідування усе більшої кількості кримінальних справ у повному обсязі. Уже 13 серпня 1934 р. в директивному листі прокурора СРСР указувалося, що однією з основних причин незадовільного стану розслідування є порушення правил підслідності. З метою підвищення якості розслідування вважалося за необхідне здійснити "вилучення з відання слідчого низки справ, що являють значну складність і вимагають відповідної кваліфікації органів розслідування" [31, с. 156]. Таким чином, з установленої законом підслідності слідчих було вилучено й віднесено до відання НКВС як органу дізнання справи про державні злочини.

1 грудня 1934 р. Президія ЦВК прийняла постанову, якою вносилися зміни до КПК союзних республік щодо "розслідування й розгляду справ про терористичні організації й терористичні акти проти працівників Радянської влади". Ця постанова поставила попереднє (досудове) слідство й суд у цих справах в умови, що виключали об'єктивність у з'ясуванні всіх обставин справи (спрощена процесуальна форма передбачала: а) скорочені строки попереднього слідства – не більше 10 діб; б) вручення обвинуваченому обвинувального висновку за одну добу до розгляду справи в суді; в) слухання справ без участі сторін; г) відсутність можливості касаційного оскарження вироків і подачі клопотань про помилування; д) негайне виконання вироку до вищої міри покарання) [24; 1934. – Відділ I. – № 64. – Ст. 459]. На її виконання Прокурор СРСР А.Я. Вишинський 23 січня 1935 р. видав директиву, якою приписувалося справи, заведені на підставі агентурних даних, у яких не було достатніх документальних даних для розгляду в судах, направляти на розгляд особливої наради при НКВС СРСР [20, с. 107]. У 1937 р. ним було видано ще два циркуляри, в яких приписувалося справи за обвинуваченням у державних злочинах передавати на розгляд "трійки", особливої наради, якщо "характер доказів винності обвинуваченого не дозволяє їх використання в судовому засіданні" [34, с. 104].

Циркуляром X 7 від 1938 р. прокурора СРСР і НКВС СРСР у порушення кримінально-процесуального законодавства приписувалося: "Розслідування у справах, що виникали в результаті агентурно-оперативної роботи міліції, вести органами міліції" [19, с.73].

Отже, впровадження помилкової думки про те, що дізнання може

виконувати функцію попереднього слідства, у практику кримінального судочинства наприкінці 20-х років призвело до негативної тенденції поступового звуження компетенції слідчих з одночасним розширенням повноважень органів дізнання, завершенням чого стало фактичне спростування різниці між дізнанням і попереднім слідством. Якщо за ст. 106 КПК УРСР 1927 р. органи дізнання провадили розслідування кримінальних справ, у яких попереднє слідство було обов'язковим як виняток і лише до пред'явлення обвинувачення, то в період 1937-1953 рр. розслідування переважної більшості таких справ з відома чи за дорученням прокурора здійснювалося органами дізнання вже, як правило, в повному обсязі [9, с. 33, 37].

На розвиток розшукової діяльності й використання її результатів у кримінальному процесі суттєво вплинули наукові погляди А.Я. Вишинського, який ще в 1927 р. зазначав, що основним, вирішальним при оцінці обставин кримінальної справи "поряд з формальною логікою доказування" є "почуття класової правди, яке повинне допомагати розібратися там, де формальна логіка призводить до одного, а класове чуття підказує інше – іншу оцінку й інше рішення" [5, с. 29; 14, с. 24]. Особливо негативні наслідки мали його теоретичні положення про винятковість показань обвинувачених у справах про "антирадянські організації та групи". "Пояснення обвинувачених, – писав він, – у такого роду справах неминуче набувають характеру і значення повних доказів, найважливіших вирішальних доказів. Це пояснюється самими особливостями цих обставин, особливостями їх юридичної природи" [6, с. 264, 265].

Саме тому в усіх справах про "контрреволюційні злочини" оперативні працівники НКВС будь-якою ціною прагнули домогтися від обвинувачених зізнань шляхом застосування фізичних тортур та знущань, вважаючи їх найбільш вагомими у справі, що зводило розшукову роботу нанівець, надавало їй суто формального характеру, особливо в державних злочинах, оскільки докази добувалися в переважній більшості тортурами. Наприклад, з архівної справи № 2033 по обвинуваченню Б.К. Фрея у вчиненні злочину, передбаченого ст. 206-17 п. "а" КК УРСР (в ред. від 1 лютого 1940 р. – зловживання владою), встановлено, що він, працюючи начальником відділення, а потім заступником начальника 4-го відділу УДБ НКВСУ по Харківській обл., застосовував незаконні методи слідства: бив, ображав арештованих, вимагаючи від них показань про їх нібито контрреволюційну діяльність. Допитаний як свідок у цій справі колишній прокурор Харківської обл. М.І. Брон [13] показав, що у процесі слідства Фрей бив його, наносив образи й вимагав свідчень про його причетність до контрреволюційної

організації: “Мене змушували годинами простоювати біля стінки й застосовували незвичайний спосіб так званої “собачої будки”. У кімнаті № 111, де знаходилася каса, мене змушували залазити між казою й простінком і гавкати, називаючи фашистським собакою... На 5-й чи 6-й день я був не в змозі стояти і впав без тями, в мене горлом пішла кров...” [2; Т.1. – С. 76, 77]. А ось свідчення колишнього заступника прокурора Харківської обл. О.В. Тимохіна: “Фрей, Замков і Ленський держали мене прив’язаним до стільця, підпалювали вуха, ніс, заставляли їсти папір, танцювати, кричати півнем, били чобітьми, ребром долоні й кулаками”. Подібні показання дав також і колишній заступник прокурора Харківської обл. О.І. Мороз [2; Т. 1. – С. 137-151]. Допитаний у цій же справі колишній працівник УДБ НКВСУ по Харківській обл. В.І. Ленський підтвердив, що “в цей період обстановка в УДБ НКВСУ була така, що по всьому приміщенні лунали крики і стогнання” [2; Т. 3. – С. 183].

Пояснюючи причини тортур, які застосовувалися в розшуковій і слідчій практиці органів державної безпеки, Сталін 10 січня 1939 р. надіслав секретарям обкомів, крайкомів, ЦК ВКП(б) республік, начальникам управлінь НКВС і наркомам внутрішніх справ республік шифротелеграму, в якій вказувалося: “ЦК ВКП(б) роз’яснює, що застосування фізичного впливу в практиці НКВД було допущено з 1937 р. з дозволу ЦК ВКП(б)... Відомо, що всі буржуазні розвідки застосовують фізичний вплив щодо представників соціалістичного пролетаріату, отже, фізичний вплив буде застосовуватися надалі як виняток щодо явних ворогів народу і таких, які не роззброїлися, як цілком правильний доцільний метод” [20, с. 55].

Таким чином, всупереч чинним Конституціям СРСР і УРСР тільки в Україні в 1937-1938 рр. позасудовими органами – “особливими нарадами”, “трійками” НКВС розглянуто 111 526 справ; рішеннями наркомату внутрішніх справ СРСР та Прокурора ССРСР – 60 229 справ, а судовими органами – лише 5 130 справ [34, с. 104].

У післявоєнний період на розшукову діяльність і використання її результатів у кримінальному процесі вплинуло реформування 18 березня 1946 р. НКВС у МВС, об’єднання 7 березня 1953 р. МВС і МГБ, створення 13 березня 1954 р. КДБ [23; Т.1. – С. 280], скасування 19 квітня 1956 р. Постанови Президії ЦВК СРСР від 1 грудня 1934 р. “Про порядок ведіння справ про підготовку або вчинення терористичних актів” і Постанов ЦВК СРСР від 1 грудня 1934 р. і 14 вересня 1937 р. “Про внесення змін до чинних КПК союзних республік” [23; Т.2. – С. 572], якими встановлювався виключний порядок розслідування й судового розгляду справ про шкідництво, терористичні акти й

контрабанду, а також ліквідація 1 вересня 1953 р. Особливої наради при МВС СРСР як позасудового органу, що користувався правом застосування санкцій кримінального закону [15, с. 498-502].

Важливе значення для подальшого розвитку розшукової діяльності й визначення її місця в кримінальному процесі мав період напередодні прийняття 25 грудня 1958 р. Основ кримінального судочинства Союзу РСР і союзних республік (далі – Основ) [4] та КПК союзних республік. У цей час з новою силою розгорнулися дискусії з питань співвідношення розшуку, дізнання і слідства, їх сутності й місця розшуку в кримінальному процесі, що тісно пов'язані і з питанням визначення місця слідчого апарату в системі правоохоронних і судових органів.

Так, Г. М. Александров, обстоюючи існуючу на той час підслідність між органами дізнання й органами слідства, писав: "Для забезпечення дотримання законності й охорони прав та інтересів громадян необхідно ліквідувати застарілий порядок дізнання у кримінальних справах і встановити при проведенні дізнання такий самий порядок, який існує і при провадженні попереднього слідства" [1, с. 56]. Мали місце й інші точки зору на цю проблему. І.Г. Крошевер у такий спосіб аргументував недоцільність здійснення органами дізнання повного розслідування злочинів у широкому колі справ: "Ми, по-перше, надаємо органам дізнання невластиву їм обов'язкову компетенцію й виправдуємо довільне розширення їхньої компетенції за рахунок компетенції органів попереднього слідства всупереч змісту закону; по-друге, спотворюємо сутність дізнання як діяльності, допоміжної щодо попереднього слідства, і відриваємо дізнання від попереднього слідства; по-третє, не пояснюємо сутності природи дізнання як специфічної кримінально-процесуальної діяльності, як особливої форми попереднього розслідування, а замість цього підкреслюємо його рівнозначність попередньому слідству" [18, с. 61]. І.В. Давидов з цього приводу зазначав, що в радянській літературі прийнято вважати, що в кримінальному процесі є дві форми попереднього розслідування – попереднє слідство і дізнання. При цьому під дізнанням розуміють не лише першочергові невідкладні оперативно-розшукові дії по виявленню і збереженню доказів, розшуку й виявленню осіб, які вчинили злочин, а й попереднє розслідування в цілому у справах, віднесених до компетенції органу дізнання, яке провадиться за тими самими правилами, що й попереднє слідство. Таким чином, він вважав, що попереднє розслідування у формі дізнання й попереднє слідство нічим не відрізняються, і пропонував дізнання розуміти у вужчому значенні – лише як невідкладні першочергові оперативно-розшукові дії, що вико-

нуються органом дізнання для встановлення обставин злочину, виявлення, збирання і збереження доказів, розшуку й виявлення осіб, які вчинили злочин [Див.: 12, с. 82,83]. Подібної точки зору дотримувалися й інші правознавці [30, с. 92].

У теорії кримінального процесу в цей час дізнання визначалося і як первісна діяльність по встановленню події злочину та його матеріальних слідів [32, с.228]. М.С. Строгович зазначав, що дізнання називається первинним етапом розслідування кримінальної справи, на якому фіксуються сліди злочину і проводяться невідкладні слідчі дії для розкриття злочину й виявлення злочинця [27, с. 274]. “Не можна заперечувати, – писав М.О. Чельцов, – що збирання первинних матеріалів у справі й активний розшук злочинця проводяться за інших умов і вимагають інших прийомів і форм, ніж усебічне вивчення всіх обставин, від яких залежить вирішення питань про правову оцінку злочину і про винність у ньому того чи іншого громадянина. Перше належить до завдань дізнання, друге є завданням попереднього слідства” [33, с. 364]. Поділяючи таку позицію, Д.С. Карев, вважав, що в “низці справ (крадіжка, розбій, бандитизм і т.д.) розкриття злочинів, розшук і затримання злочинців можуть бути успішно здійснені оперативно-розшуковою діяльністю органів міліції; первинні слідчі дії по виявленню слідів злочину і злочинця легше провести цим органам” [17, с. 35]. Слід зауважити, що саме в цей час у науковому обігу вперше з’явився термін “оперативно-розшукова діяльність” [Див.: 16, с.15].

Підсумовуючи викладене, можемо зробити такі висновки. На формування розшуку й визначення його місця в кримінальному процесі в досліджуваний період суттєво впливала політична ситуація в країні. Правлячому режиму потрібна була маневрена репресивна машина, яка могла б миттєво розправлятися з політичними опонентами. Саме це було основною причиною впровадження спрощених процесуальних форм, злиття розшуку, дізнання та слідства в органах державної безпеки у 20–30 роки, створення позасудових органів. Законодавчі акти не регулювали питання використання матеріалів розшуку в кримінальному процесі, проте КПК передбачав можливість їх використання при порушенні кримінальної справи та проведенні окремих слідчих дій. Використання результатів ОРД як доказів у кримінальному процесі КПК не передбачалося. Однак практика використання їх при вирішенні справи позасудовими органами була досить поширеною. Розшукова діяльність як в органах державної безпеки, так і в органах міліції була предметом відомчого таємного правового регулювання. Слід зазначити, що в цей час особливого значення набуває правове регулювання розшукових організаційно-тактичних заходів,

здійснюваних в інтересах кримінального процесу, форми й методи яких потребують всебічного дослідження.

Список літератури: 1. *Александров Г.Н.* О предварительном следствии и дознании // Сов. государство и право, 1954. – №2. – С. 52-58. 2. Арх. кримінальна справа № 2033 по обвинуваченню Фрея Б. К. //Архівно-облікова служба Департаменту інформаційного забезпечення та управління оперативно-службовою діяльністю. 3. *Васильев А.* Дознание и предварительное следствие //Соц. законность. – 1959. – № 3. – С. 14-18. 4. Ведомости Верховного Совета СССР. – 1959. – № 1. – Ст. 15. 5. *Вышинский А. Я.* Курс советского уголовного процесса. – М.: Госюриздат, 1927. – 679 с. 6. *Вышинский А. Я.* Теория доказательств в советском уголовном процессе. – М.: Госюриздат, 1950. – 465 с. 7. *Гельфанд И.А.* О некоторых вопросах предварительного расследования в общесоюзном уголовно-процессуальном законодательстве // Науч. зап. КГУ: Юрид. зб. – Вып. 11. – К., 1948. – Т. VII. – С. 51-66. 8. *Голунский С. А.* Вопросы о реформе предварительного следствия // Пробл. соц. права, 1933. – № 14. – С. 15-19. 9. *Гончаров И. Д.* Возникновение и развитие института предварительного следствия в советском уголовном процессе (на материалах Украинской ССР): Учеб. пособие. – К.: КВШ МВД СССР, 1980. – 337 с. 10. *Громов В.* Дознание и предварительное следствие. – М.: Изд-во НКЮ, 1928. – 126 с. 11. *Громов В. И.* Предварительное расследование в советском уголовном процессе. – М.: Сов. законодательство, 1931. – 154 с. 12. *Давыдов И. Д.* Некоторые вопросы советского уголовного процесса в связи с разработкой проекта уголовно-процессуального кодекса Союза ССР // Сов. государство и право. – 1954. – № 3. – С. 76-88. 13. Державний архів Харківської області. – ФР. 6452. – Оп. 1. – Спр. 6018. 14. *Жогин Н.В.* Об извращении Вышинским теории советского права и практики // Сов. государство и право. 1965. – № 3. – С. – 24-29. 15. История советских органов государственной безопасности: Учебник. – М.: ВКШ КГБ СССР, 1977. – 640 с. 16. *Карев Д.* Уголовно-процессуальное законодательство союзных республик //Соц. законность. – 1959. – № 6. – С. 12-18. 17. *Карев Д.* Вопросы уголовного процесса в связи с проектом УПК СССР // Соц. законность. – 1954. – № 2. – С. 26-38. 18. *Коршнев И.Г.* О понятии дознания в советском уголовном процессе // Сов. государство и право. – 1954. – № 5. – С. 56-62. 19. *Ларин А. М.* Заметки о предварительном следствии в России // Государство и право. – 1993. – № 3. – С. 71-79. 20. *Маслов В., Чистяков Н.* Сталинские репрессии и советская юстиция // Коммунист. – 1990. – № 10. – С. 104-109. 21. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.92 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 22. – Ст. 303. 22. *Рогинский Г.* За качество и темпы следственной работы // Сов. юстиция. – 1930. – № 13. – С. 26-29. 23. СЗ СССР (1938-1967): В 3-х т. – Т. 2. – М.: Изд-во Изв. сов. деп. трудящихся СССР, 1968. 24. СЗ СССР. 25. Сов. юстиция. – 1930. – № 13. – С. 14-16. 26. Соц. законность. – 1936. – № 8. – С. 24. 27. *Строгович М. С.* Курс советского уголовного процесса. – М.: Госюриздат, 1958. – 617 с. 28. СУ РСФСР. 29. СУ УССР. 30. *Суходрев В. Н.* К проекту Основ уголовного судопроизводства СССР и союзных республик // Сов. государство и право. – 1954. – №3. – С. 85-93. 31. Уголовно-процессуальный кодекс РСФСР: Офиц. текст с прилож. системат. матер. – М.: Госюриздат – 1938. – 623 с. 32. *Чельцов М. А.* Советский уголовный процесс. – М.: Госюриздат, 1951. – 511 с. 33. *Чельцов М. А.* Уголовный процесс. – М.: Изд-во Мин-ва юстиции, 1948. – 624 с. 34. *Шумило М. Є.* Про механізм свавілля і беззаконня в роки сталінських репресій // Наук. вісн. Акад. СБ України. – 1996. – № 2. – С. 99-108.

Надійшла до редакції 10. 09. 2003 р.